

»Lahko govorimo o miru, vendar je težko najti mir sredi genocida«

SAMAR ZUGHOOOL

politologinja

Mag. Samar Zughool je rojena v Amanu, v glavnem mestu Jordanije, živi pa v

Sloveniji. Je politologinja, vodja medkulturnih usposabljanj in raziskovalka. Že v Jordaniji je s pomočjo improviziranega gledališča in plesa iskala načine, kako graditi mostove med različnimi kulturami, podobno počne zdaj v Sloveniji, kamor se je preselila pred približno desetimi leti. Kot članica delovne skupine za enakost spolov pri evropski konfederaciji razvojnih nevladnih organizacij CONCORD trenutno raziskuje integracijo načela enakosti spolov v migracijske in mednarodne politike.

Z njo smo se pogovarjali tri dni po iranskem povračilnem napadu na Izrael, ker je ta v začetku meseca napadel iranski konzulat v Damasku, in na dan, ko je Slovenijo obiskal španski premier Pedro Sanchez v sklopu turneje po evropskih državah, ki bi bile v dognednem času pripravljene priznati palestinsko državo. Slovenija je, skupaj s Španijo, Irsko in Malto, to namero izrazila konec marca. Vprašanje zdaj ni več, ali priznati Palestino, temveč kdaj, je vnovič poudaril premier Robert Golob ob Sanchezovem obisku. Samar Zughool meni, da bi morali to storiti že zdavnaj, da je vsakršno odlašanje tega samo nepotrebno zavlačevanje, predvsem pa, da bi morali Slovenija in tudi mednarodna skupnost nemudoma uvesti sankcije zoper Izrael, ki izvaja genocid nad palestinskim ljudstvom. Dovolj je bilo besed, je

Prše: Luka Volk

Foto: Luka Dakskobler

prepričana, čas je za dejanja. **Ko ste še živeli v Jordaniji, ste pomagali pri vključevanju beguncev v tamkajšnje družbo. Tudi iz begunskega taborišča**

Zatari, ki še danes gosti okoli 80.000 sirskih prebežnikov. Kaj v praksi pomeni vključevanje beguncev v družbo?

► Z mednarodno mrežo mladinskih delavcev Y-PEER, ki poskuša družbene spremembe dosegati s pomočjo tehnik performativnih umetnosti, smo hodili predvsem po bolj ruralnih območjih in podeželju, delala pa sem tudi z jordanskim nacionalnim centrom za kulturo in uprizoritvene umetnosti. Ena od tem, s katerimi sem se ukvarjala tam, je bilo vzpostavljanje medkulturnega dialoga med begunci iz begunskega taborišča Zatari in prebivalci mesta Mafrak, ki je približno 10 kilometrov zahodno od taborišča, pa tudi vprašanje pravic žensk – na nacionalni ravni in tudi znotraj begunskih skupnosti.

Ste lahko nazornejši? Kaj to pomeni, da ste poskušali dosegati družbene spremembe s tehnikami uprizoritvenih umetnosti?

► V bistvu gre za ustvarjanje alternativnih, varnih in vključujočih prostorov, v katerih lahko ljudje obstajajo in se izražajo mimo institucionaliziranega in v resnici zatiralnega »bančnega modela izobraževanja«, v katerem ljudi obravnavamo samo kot prazno posodo, ki jo je treba napolniti z znanjem, kot je to opisal brazilski andragog in filozof Paulo Freire. Prek interaktivnega gledališča, tako imenovane metode

EU je odgovorna za približno tretjino svetovnega izvoza orožja, tako da aktivno pomaga poganjati ta vojni motor.

področju kibernetične varnosti, ki vladi omogoča vsakogar zlahka obtožiti, da ogroža nacionalno varnost države in da širi lažne novice (pri čemer je vlada tista, ki določi, kaj so lažne novice), ali pa zakonom, ki prepoveduje kritiziranje kralja, zaradi česar vas lahko doleti celo kazen do treh let zapora. Vse to nas je pripeljalo do tega, da ima danes Jordanija na svojem ozemlju ameriške vojake, saj je jordanski kralj – in to mimo parlamenta – pred tremi leti z odlokom podpisal obrambno pogodbo z ZDA. To ni prvi takšen sporazum, vendar daje še posebej velika vojaška pooblastila ZDA, ki očitno načrtujejo še več uničenja v regiji. Povsem jasno je, da je Jordan postal ameriška neokolonija. S tega vidika gre razumeti, zakaj se jordanska politika praviloma ne razlikuje od ameriške ali izraelske.

Omenila sva že, da je Jordanija v preteklosti sprejela veliko število beguncev iz regije, zdaj pa si skupaj z Egiptom, ki prav tako meji na

Gazo, na vsak način prizadeva, da bi prihod beguncev preprečila ...

► Jordanija uradno trdi, da s tem skrbi za pravico Palestincev do vrnitve v svoje domove. Ko pa so se Palestinci pred nekaj dnevi poskušali vrniti v svoje domove na severu Gaze, so jih okupacijske sile napadle. Jordanska vlada ni tista, ki bi smela odločati v imenu vsakega begunca. To je humanitarna kriza – meje bi morale biti odprte za ljudi, ki bežijo pred genocidom, ljudje bi morali imeti pravico, da se odločijo, ali bodo ostali ali pa bežali. Tako Jordanija v resnici dopusti tisoče smrti nedolžnih ljudi, okupatorju pa obenem posredno pomaga pri njegovih poslih naselitvenega kapitalizma.

Nekateri desničarski evropski politiki, najdemo jih tudi pri nas, v tem vidijo predvsem izgovor, da zato tudi Evropi ni treba sprejemati beguncev.

► To je skorajda komičen argument, saj je

EU odgovorna za približno tretjino svetovnega izvoza orožja, vključno z velikimi količinami orožja, ki se izvažata na Bližnji vzhod in v severno Afriko, tako da aktivno pomaga poganjati ta vojni motor. Nemčija je tudi druga največja dobaviteljica orožja Izraelu. Ko se je morala na Meddržavnem sodišču (ICJ) v Haagu braniti pred obtožbami, da omogoča genocid v Gazi, je v svoj bran ves čas ponavljala, da mora podpreti Izrael zaradi svoje zgodovine. To jasno pove, da Nemčija vidi Izrael – ali raje, Palestine – kot sredstvo, s katerim se lahko očisti svoje imperialne in nacistične zgodovine. Pri čemer je najbolj žalostno, da se sploh ne zaveda, kako zelo je s sodelovanjem v tem zločinu spet umazala svojo podobo.

Vojna za šejko pušča opustošenje in sili ljudi v beg. To smo gledali leta 2015, zaradi vojn, ki potekajo po svetu, bo beguncev vedno več. Po nekaterih ocenah pa bi lahko do leta 2050

Nemčija vidi Izrael – ali raje, Palestine – kot sredstvo, s katerim se lahko očisti svoje imperialne in nacistične zgodovine.

zaradi podnebnihih sprememb in naravnih nesreč imeli po svetu razseljenih kar 1,2 milijarde ljudi. Na evropski ravni smo v tej luči nedavno sprejeli nov migracijski pakt. Kaj menite o njem? Opisujejo ga kot kompromis.

► Bojim se, da gre samo za podaljšek imperialne metafore, ki jo je pred časom uporabil visoki predstavnik za zunanjo in varnostno politiko EU Josep Borrel – da je Evropa vrt, ki ga je treba zaščititi, večina preostalega sveta pa da je džungla. Govor, ki se je uporabljal pri sprejemanju pakta, je bil povsem zgrešen. Osredotočen je bil predvsem na zmanjšanje števila ljudi, ki prihajajo v EU, pri čemer so povsem zanemarili tiste, ki ne prihajajo, saj na poti umirajo. Po drugi strani smo še pred tremi leti zaskrbljeno gledali, kaj se dogaja z begunci na poljsko-beloruski meji, kjer so ljudje umirali, to kritizirali, zdaj pa smo takšen način obravnave beguncev praktično institucionalizirali. Pakt med drugim vključuje tudi v nekaterih primerih nova pravila za obravnavo prošelj za azil. Tako bodo prosilci, ki prihajajo iz držav, v katerih jih manj kot 20 odstotkov dobi azil, takšne so na primer Maroko, Indija in Pakistan, napoteni v pospešen postopek, kjer bodo profilirani na meji in ostali zaprti v migrantskih centrih na zunanjih mejah EU, za tiste iz držav z več kot 20 odstotkov pozitivnih odgovorov pa bo potekal običajni azilni postopek. Kar pa je spet problem, saj to predvideva, da je zdajšnji sistem priznavanja azila dejansko dober.

Pa je res? Lani je v Sloveniji na primer za mednarodno zaščito zaposlilo 7261 ljudi, le 129 so prošnje odobrili.

► Seveda ne, obstaja veliko dokazov, da preprosto ne deluje, kot bi moral. Zlasti ranljive so manjšine, ženske, osebe različnih spolnih usmerjenosti in identitet. Na začetku leta smo imeli primer ženske, ki je prihajala iz kurdske manjšine v Turčiji, bežala je pred nasiljem v družini, pa so ji zavrnili prošnjo za azil v Bolgariji. Posredovati je moralo Evropsko sodišče za človekove pravice, ki je ugotovilo, da je do azila vseeno upravičena. Nevladne organizacije v Avstriji na primer še vedno poročajo o tem, kako azilni organi prakticirajo homofobijo in transfobijo znotraj azilnih postopkov. Zabeleženi so primeri, ko so moškemu, ki je rekel, da je gej, zavrnili azil, ker »ni deloval« kot gej, poročali so o primeru ženske, ki je rekla, da je lezbijka, pa so ji zavrnili azil, ker je bila

poročena z moškim. To seveda pričča predvsem o velikem pomanjkanju kulturne ozaveščenosti azilnih organov. Z novim sistemom pa bi v nekaterih primerih lahko o teh zadevah presojali kar na meji, povsem brez prave obravnave. Pomembno je, da ljudje umirajo predvsem čim dlje od nas, v tišini, da ne delajo preveč hrupa, ki bi nas vznemirjal. Enak odnos imamo tudi, ko gre za Palestine.

Vlada je napovedala, da bo ob meji, na Obrežju in v Središču ob Dravi, dala postaviti migrant-ska centra. Odziv lokalnih prebivalcev je bil močan, nekateri politiki so to izkoristili za nabiranje političnih točk. Ali menite, da je strah lokalnih prebivalcev upravičen? In obenem: ali je Slovenija v zadnjih letih naredila dovolj za vključevanje beguncev, da bi se takšnim sporom izognila?

► Zmeraj sem malce zmedena ob takšnih situacijah. Sprašujem se, zakaj država potem dopusti nasilno prekinitev naravno nastale solidarnosti med ljudmi in ruši avtonomne socialne centre, ki so jih vzpostavili ljudje, dejansko pripravljeni delati z begunci in biti z njimi solidarni.

Imate s tem v mislih nekdanjo tovarno Rog?

► Tako, ja. Hecno se mi zdi, če se potem država pritožuje nad zavrnitvijo ljudi, ki pravijo, da niso pripravljeni sprejemati beguncev in da v svojem okolju ne želijo imeti institucionalnih migrantskih centrov. In da je to obenem država, resda pod drugo vlado, ki je na svojem uradnem profilu X, tedaj je bil to še Twitter, delila uradne izjave, polne sovraštva in etničnega profiliranja (Janševa vlada je februarja 2022 delila naslednji zapis, sicer izjavo tedanjega notranjega ministra Aleša Hojsa: »Ukrajinski begunci prihajajo iz okolja, ki je v kulturnem, verskem in zgodovinskem smislu nekaj povsem drugega kot okolje, iz katerega prihajajo begunci iz Afganistana,« op. a.). Ne vem, zakaj bi bilo potem presenečenje, da bodo ljudje v državi sovražno nastrojeno zoper begunce.

Sovražstvo rodi samo še več sovraštva, to drži. Ampak vseeno ne moremo samo zamahniti z roko, kadar je ljudi strah. Tudi v prestolnici lahko poslušamo, da se ljudem ne zdi več varno hoditi ponoči sami po ulici, nekaterim se je neprijetno sprehajati po Viču, ker je tam azilni dom. Naloga države je, seveda, poskrbeti za begunce in za njihovo vključevanje, ampak tudi za občutek varnosti svojih državljanov.

► Iskreno verjamem, da lahko do najboljših rešitev teh težav privede samo naravno proizvedena družbena solidarnost, ki ni institucionalno obremenjena. Verjeti moramo, da je takšna solidarnost mogoča. In saj v resnici tudi je. Obenem pa ne smemo obsojati ljudi, ker jih je strah. Osredotočiti bi se morali na boj proti dezinformacijam in institucionalizirani segregaciji, spoštovati moramo meje ljudi, ki morda niso pripravljeni na družbene spremembe, ki jih prinašajo migracije. V tej razpravi pa manjkajo tudi pomembni glasovi migrantov samih, vprašanje, ali si želijo bivati, četudi začasno, v odtujenih centrih sredi tako sovražno nastrojenega okolja.

V zadnjem času se tudi pri nas vedno več govori o pomanjkanju delovne sile in o tem, da se bomo morali začeti zanašati na tujo delovno silo. Bi bila lahko to priložnost za vključevanje beguncev v družbo?

► Osebo vidim bolj malo dobrega v tej neoliberalni naraciji, ki posameznike obravnava samo kot potencialno gospodarsko in ekonomsko koristen vir. Veliko je tudi medsebojno povezanih dejavnikov diskriminacije na podlagi sposobnosti posameznika, na primer v primeru invalidnosti. Kratkoročno se morda to lahko zdi dobra ideja, ampak dolgoročno to ne more biti rešitev. Še več, mislim, da bi lahko samo še poglobila prepad med »nami« in »drugimi«, na katere bi s tega vidika zmeraj gledali kot na potencialno dobrodošle – vendar le, če nam tudi ekonomsko koristijo.

Hrvaški filozof Srečko Horvat je v intervjuju za TV Slovenija pred kratkim opozoril, da se bo v prihodnosti vedno več držav EU zanašalo na tujo delovno silo, da pa zanjo nimamo primerne politike vključevanja, s katero bi jim omogočili, da bi se naučili jezika, vključili v družbo in dobili politične pravice. Ali to pomeni, da aktivno proizvajamo sužnje?

► Vsaka oblika razčlovečenja – naj bo to prepričanje, da je človek samo potencialen vir zaslužka, novi evropski migracijski pakt ali pa ne nazadnje način, kako Nemčija danes obravnava podpornike svobodne Palestine – je korak v napačno smer. To je lahko samo uvod v neko precej bolj avtoritarno družbo in politike, ki se požvižgajo na človekove pravice, pri čemer moramo vedeti, da bomo v takšnem primeru, če po tej poti nadaljujemo, na slabšem čisto vsi. ×